

Vankilassa olleet päihdehoidon asiakkaat

Päihdepalvelujen avo- ja laitoshoidon asiakkaista lähes kolmannes oli jossain vaiheessa ollut vankilassa tai suorittanut yhdyskuntapalvelua.

Anonymisoidun rekisteritutkimusaineiston avulla selvitettiin päihdehoidossa olleiden asiakkaiden vankeuteen johtanutta rikollisuutta ja terveyskysymyksiä. Tutkimusjoukko koostui 10 898 päihdehoidon asiakkaasta.

Tutkimusjoukosta vankilassa tai yhdyskuntapalvelussa vuosina 1990–2010 oli ollut 39 prosenttia miehistä ja

Vankeusvankina oli ollut kaksi kolmesta miehestä ja hieman alle puolet naisista.

15 prosenttia naisista. Vankeusvankina oli ollut miehistä kaksi kolmannesta ja naisista hieman alle puolet. Jossain elämänsä vaiheessa yhdyskuntapalvelusta oli suorittanut kolmannes ja sakkovankina oli ollut yli puolet niin miehistä kuin naisista.

Päihdeongelmaisten keskuudessa yleisimmät vankeusrangaistukseen johtaneet rikokset olivat omaisuusrikoksia, rattijuopumuksia tai muita liikennetikoksia. Omaisuusrikoksia oli tehnyt lähes kolme neljästä vankeuteen tai yhdyskuntapalveluun tuomi-

tusta miehestä ja kaksi kolmesta naisesta.

Vankeudessa olleista joka neljäs oli vain alkoholia ongelmapäihteenä käyttäneitä. He olivat tehneet vähemmän rikoksia kuin muiden tai useiden päihdeiden käyttäjät. Ero oli suuri erityisesti omaisuusrikoksien ja huumausaineriosten kohdalla.

Vankilassa tai yhdyskuntapalvelussa olleista naisista kaksi kolmannesta ja miehistä puolet oli ollut päihdeiden käytön takia laitoshoidossa. Viimeisin laitosjakso oli keskeytynyt kahdelta viidestä naisesta ja miehestä.

Vankeudessa olleista naisia pieni osa

Vankilassa tai yhdyskuntapalvelussa olleista päihdehoidon asiakkaista suurin osa (85 %) oli miehiä. Miesten ja naisten väliset erot sekä päihdeongelman että rikollisuuden ja taustatietojen kohdalla olivat suuret. Naisilla rikoksia oli vähemmän ja ne olivat laadultaan erilaisia kuin miehillä. Miehet olivat olleet vankilassa pidempään kuin naiset ja heillä oli useampia vankeusjaksoja.

Vankilassa tai yhdyskuntapalvelussa olleilla naisilla esiintyi useanlaisia ongelmia hieman enemmän kuin miehillä. Naisista oli miehiä harvempi käyttänyt ainoastaan alkoholia (taulukko). Korvaushoidossa oli naisista 14 ja miehistä 11 prosenttia.

Lähes kaikki tutkimusjoukkoon kuuluneet olivat olleet sairaalahoidossa vuosina 1990–2009, Järvenpään sosiaalisairaalan jaksoja ja synnytyksiä ei otettu tässä huomioon. Vankeudessa

tai yhdyskuntapalvelussa olleilla naisilla oli keskimäärin 16 ja miehillä 13 sairaalajaksoa. Kahdella viidestä naisesta oli C-hepatiitti.

Päihdeongelman lisäksi naisille oli laitoshoidossa hieman miehiä useammin diagnosoitu mielenterveysongelma. Erityisesti muut kuin masennukseen liittyvät mielialahäiriöt ja persoonallisuushäiriöt olivat yleisiä.

Vankeudessa tai yhdyskuntapalvelussa olleilla päihdehoidon asiakkailla verotettujen tulojen määrä jäi matalaksi. Vuosista 2004–2008 parhaanakin vuonna verotettavat tulot jäivät alle 11 800 euroa kolmella neljästä miehestä ja useammalla kuin neljällä viidestä naisesta.

Monet olivat kuolleet päihtheisiin

Tutkitut vankilassa tai yhdyskuntapalvelussa olleet naiset olivat miehiä nuorempia. Se selitti osaltaan sitä, että naisia oli kuollut miehiä pienempi osuus ja naiset olivat kuolleet miehiä nuorempina. Miehistä oli kuollut tarkastelujak-

Miehistä kuoli tarkastelujakson aikana joka neljäs ja naisista 13 prosenttia.

son aikana joka neljäs, naisista 13 prosenttia.

Vain alkoholia ongelmapäihteenä käyttäneet olivat keskimäärin vanhempia kuin muita tai useita päihhteitä käyttäneet. Vankeudessa tai yhdyskun-

Mielenterveysdiagnoosien ja tiettyjen tartuntatauti- yleisyys sekä kuolleisuus ja päihdeongelman laatu vankeudessa tai yhdyskuntapalvelussa olleilla päihdehoidon asiakkailta (%)

	Miehet (N=2885)	Naiset (N=524)	sig. 1)
C-hepatiittidiagnoosi	22 %	41 %	***
Hiv-diagnoosi	2 %	4 %	
Jokin muu kuin päihteisiin liittyvä mielenterveysdiagnoosi (ICD9/ICD10)	50 %	54 %	***
Mielialaan liittyvät, mutta ei depressio	23 %	30 %	***
Depressio	6 %	9 %	*
Ahdistuneisuus, somatoformiset ja dissosiaatiohäiriöt	12 %	18 %	
Persoonallisuushäiriöt	26 %	33 %	***
Sopeutumishäiriö (ulkoinen syy)	11 %	13 %	
Skitsofrenia tai harhaluuloisuushäiriö	7 %	9 %	
Kuollut	24 %	13 %	***
Päihdeongelma (N=2837, koska tietoa ei ole kirjattu kaikille)	100 %	100 %	
Vain alkoholi	28 %	21 %	***
Lääkeriippuvuus	0 %	1 %	
Alkoholi ja lääke	4 %	5 %	
Huumeet	6 %	8 %	
Huumeet sekä alkoholi ja/tai lääkkeet	63 %	65 %	

1) Sig.: prosenttiosuuskien erojen merkitsevyystaso
* 0,01 < p < 0,05; ** 0,001 < p < 0,01; *** p < 0,001

Vankeusrangaistukseen johti yleisimmin omaisuusrikos, rattijuopumus tai muu liikennerikos.

hakeutuneiden keskuudessa. Erityisesti naisten osuus on kasvanut viime vuosikymmenien aikana. Suurelle osasta näistä naisista on vuosien varrella tullut taloudellisia sekä mielen terveyden ja terveyden ongelmia.

Huumeiden käytön lisääntymisen myötä yhä useammilla potilailta on monia ongelmia. Tämä asettaa hoitotyöntekijöille vaativia haasteita. Rikollisuuteen ja sen seurauksiin liittyvien teemojen käsittely liittyy vahvasti päihde-työhön. Taloudellisista ja aikapaineista huolimatta rikollisuutta koskevat kysymykset olisi tärkeä pitää esillä päihde-työssä. Rikollisuuden yleisyyttä koskevat kysymykset on otettava huomioon päihdehoitoa ja ennaltaehkäisevää työtä arvioitaessa ja kehitettäessä.

Rekisteritutkimusaineistosta julkais- taan lähiaikoina raportti. Siinä kuvataan vankeudessa olleiden päihdehoidon potilaiden tilannetta ja verrataan vankeudessa olleita päihdeongelmaisia muihin päihdehoitoon hakeutuneisiin potilaisiin.

Tuuli Pitkänen työskentelee vanhempana tutkijana ja Teemu Kaskela tutkijana A-klinikkasäätiön tutkimusryhmässä.

tapalvelussa olleista alkoholiongelma- sista miehistä oli kuollut 44 prosenttia keskimäärin 54-vuotiaana ja naisista 29 prosenttia keskimäärin 48-vuotiaana. Heidän yleisimmät kuolinsyynsä olivat alkoholiperäiset taudit ja tapaturmaisesti alkoholimyrkytykset sekä iskeemiset sydäntaudit.

Vankeudessa tai yhdyskuntapalve- lussa olleet muiden tai useiden päihteiden takia hoitoon hakeutuneet olivat keskimäärin nuorempia kuin alkoholi-

ongelmaiset. Näistä miehistä oli kuollut 16 ja naisista 9 prosenttia. Miehet olivat kuollessaan keskimäärin 42 ja naiset 36 vuoden ikäisiä. Yleisimpiä kuolinsyitä olivat muut myrkytyskuolemat, itse- murhat ja alkoholiperäiset syyt.

Asiakkaiden moniongelmaisuus haaste päihdetyölle

Vankeuteen johtanut rikollisuus on yleistä päihdeongelman takia hoitoon